

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖ
PAŽYMA

DĖL VALSTYBĖS VALDOMŲ ĮMONIŲ VEIKLOS 2022/2023 METAIS ATASKAITOS

2023-09-18 Nr. NV-2307

Vilnius

Teikėjas: Ekonomikos ir inovacijų ministerija (rengė VŠĮ Valdymo koordinavimo centras).

Pagrindas: Valstybės valdomų įmonių veiklos skaidrumo užtikrinimo gairių aprašo nuostata - apibendrinanti metinė valstybės valdomų įmonių veiklos ataskaita iki rugsėjo 15 dienos pristatoma Vyriausybei.

Tikslas: pristatyti valstybės valdomų įmonių (VVI) veiklos rezultatus.

Esmė:

- 2022 m. pabaigoje valstybė valdė 44 įmones, 3 įmonėms mažiau nei 2021 metais. 44-iose VVI, savininko teises ir pareigas ar akcijų valdytojo funkcijas įgyvendino 10 institucijų, iš kurių 3 valdė po 1 įmonę. Įgyvendinant VVI pertvarkos ir centralizavimo planą, 2023 m. liepos 1 d. duomenimis, Lietuvoje veikia 39 VVI, 26 VVI dukterinės ir 32 paskesnės eilės dukterinės įmonės;
- visos VVI yra suskirstytos į 4 sektorius: susisiekimo, energetikos, miškininkystės ir kitų įmonių. Kitų įmonių sektoriui priklauso įmonės, nepriskirtos nė vienam iš trijų pirmųjų sektorių:
 - energetikos sektorių sudaro 4 VVI, kurios valdo 47,3 proc. (7,7 mlrd. eurų) VVI portfelio turto. Šio sektoriaus pardavimo pajamos 2022 metais sudarė 78,9 proc. (5,1 mlrd. eurų) viso VVI portfelio pajamų;
 - susisiekimo sektoriui yra priskirta 10 įmonių, kurios valdo 44,3 proc. (7,2 mlrd. eurų) VVI portfelio turto, kuriuo disponuojant per 2022 metus uždirbta 12,6 proc. (806,3 mln. eurų) viso VVI portfelio pajamų;
 - miškininkystės sektoriui priklauso vienintelė po reorganizacijos likusi VĮ Valstybinių miškų urėdija. Šios įmonės turtas sudaro 2,1 proc. (0,3 mlrd. eurų) analizuojamų VVI turto, o uždirbtos pajamos – 5,0 proc. (319,9 mln. eurų) viso VVI portfelio apyvartos;
 - kitų įmonių sektoriui priskirtos 29 įmonės, kurių bendrosios pardavimo pajamos sudarė 3,5 proc. (220,6 mln. eurų) VVI portfelio pajamų, o disponuojamas turtas – 6,3 proc. (1 025,9 mln. eurų) viso VVI portfelio turto.
- 2022 m. pabaigoje VVI dirbo 26 947 darbuotojai – 2 405 darbuotojais mažiau nei prieš metus. Beveik pusė (48,5 proc. proc.) darbuotojų dirbo susisiekimo sektoriuje, o penki didžiausi darbdaviai – įmonių grupės UAB „Ignitis grupė“, AB „Lietuvos geležinkeliai“ kartu su įmonėmis AB Lietuvos paštas, VĮ Valstybinių miškų urėdija ir AB „Kelių priežiūra“ – bendrai buvo įdarbinusios 66,48 proc. (17 913) visų VVI darbuotojų. Nuo 2018 metų iki 2022 metų VVI dirbančiųjų sumažėjo beveik 17 proc., o pardavimo pajamų uždirbta 2,5 karto daugiau (be kita ko, VVI pardavimo pajamos 2022 metais, lyginant su atitinkamu praėjusiu laikotarpiu, beveik padvigubėjo ir pasiekė 6,4 mlrd. eurų sumą);
- paminėtina, kad prastesni, nei strategijose numatyti vidutinių metinių 2022-2024 metų tikslų tarpiniai 2022 metų rezultatai buvo UAB „EPSO-G“ (nuosavo kapitalo grąža ROE ataskaitiniais metais buvo neigiama -17 proc.), AB „Kelių priežiūra“ (įtvirtintas 2022-2024 metų laikotarpiu vidutinės nuosavos kapitalo grąžos iš komercinės veiklos dydis turėtų būti ne mažesnis kaip 6,9 proc., tačiau tarpinis 2022 metų rezultatas buvo neigiamas -7,2 proc.), AB „Viamatika“ (2022 metų uždirbta tarpinė nuosavo kapitalo grąža ROE siekė 8 proc., kai numatyta 2022-2024 metų laikotarpiu uždirbti vidutiniškai ne mažiau kaip 12 proc.). Be to, siekiant paskatinti investicijas finansuoti skolintomis lėšomis ir padidinti grąžą akcininkui (valstybei), ne visos VVI pasiekė minimalią reikalaujamą finansinių skolų santykio su EBITDA arba nuosavu kapitalu ribą (pvz., VĮ „Lietuvos oro uostai“ įtvirtinta 1,0-1,5 riba,

faktinis rezultatas – 0,3). VĮ Valstybinių miškų urėdija turėjo užtikrinti, jog nuolatinis perteklinis piniginių lėšų kiekis mažės iki bent jau 25 proc. visame turte, tačiau piniginės lėšos sudarė net 45 proc. visame turte. Anot VŠĮ VKC, atskirais atvejais pastebima, kad galimai pritrūko ambicijos planuojant ir teikiant tvirtinimui rodiklius, pvz. AB Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija nusimatė metinę nuosavo kapitalo grąžą ne mažesnę kaip 1,7 proc., o faktiškai uždirbo 4,5 proc., AB Lietuvos paštas laikėsi griežtos pozicijos, jog 2022 metais nuosavo kapitalo grąža ROE arba bus lygi 0 arba bus vos daugiau už 0, tačiau faktiškai uždirbo 15,1 proc., VĮ Registrų centro siekis uždirbti 13 proc. metinę EBITDA maržą buvo taip pat ženkliai viršytas, uždirbant net 19 proc.

- VVI per 2022 metus uždirbo 434,3 mln. eurų grynojo pelno, t. y. 49,4 proc. arba 143,7 mln. eurų daugiau nei 2021 metais. VVI portfelio grynojo pelno teigiamam pokyčiui daugiausia įtakos turėjo nuo 133,8 mln. eurų iki 250,3 mln. eurų padidėjęs energetikos sektoriaus įmonių pelnas – ypatingai didelę reikšmę tam turėjo AB „Ignitis grupė“ grynasis rezultatas. VĮ Valstybinių miškų urėdija taip pat 2022 metais fiksavo rekordinį grynojo pelno rodiklį, kuris, lyginant su 2021 metais padidėjo daugiau nei dvigubai – nuo 64,8 mln. eurų iki 149,0 mln. eurų. Susisiekimo sektoriaus įmonių grynasis pelnas sumažėjo beveik perpus ir metų pabaigoje siekė vos 34,5 mln. eurų – šiam pokyčiui didžiausią įtaką turėjo sumažėjęs AB „Lietuvos geležinkeliai“ įmonių grupės ir AB Lietuvos radijo ir televizijos centro grynasis pelnas. Kitų 29-ių, nepriskirtų nei vienam iš pagrindinių sektorių, įmonių grynasis pelnas bendrai sumažėjo net 98,6 proc. ir nesiekė net pusės milijono eurų, daugiausiai šį pokytį lėmė sumažėjęs VĮ Registrų centro grynasis pelnas.
- už 2022 metų rezultatus VVI į valstybės biudžetą paskyrė 189,6 mln. eurų dividendų ir pelno įmokų, t. y. net 25,3 proc. daugiau, nei prieš metus, kai buvo paskirta 151,3 mln. eurų už 2021 metų laikotarpį. Netipiniams mokesčiams, kurie taip pat skaičiuojami prie indėlio į valstybės biudžetą, už 2022 metus buvo paskirta 50,5 mln. eurų – 16,1 mln. eurų arba 47,6 proc. daugiau, nei už praėjusį ataskaitinį laikotarpį. VĮ Valstybinių miškų urėdija už ataskaitinio laikotarpio rezultatus paskyrė rekordinę pelno įmoką, siekusią net 93,5 mln. eurų;
- 22 iš 44 VVI 2022 metais vykdė specialiuosius įpareigojimus. VVI vykdomų specialiųjų įpareigojimų sąnaudų 2022 metais sudarė 7,8 proc. visų VVI sąnaudų, turtas – 41,2 proc. viso VVI disponuojamo turto. Daugiausiai specialiesiems įpareigojimams priskirtų, į finansines ataskaitas įtrauktų, sąnaudų patyrė AB „Kelių priežiūra“ (78,9 mln. eurų arba 27,2 proc.).

Kartu teikiamas Vyriausybės pasitarimo protokolinio sprendimo projektas, kuriame be kita ko valstybės įmonių savininko teises ir pareigas įgyvendinančioms institucijoms ir valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų valdytojams siūloma: užtikrinti, kad būtų laikomasi Valstybės valdomų įmonių pertvarkos ir valdymo centralizavimo priemonių plane nustatyto valdysenos centralizavimo proceso eigos, nustatant įmonių individualius siektinus finansinius veiklos rodiklius būtų užtikrintas jų ambicingumas ir atitiktis veiklos specifikai. Taip pat siūloma užtikrinti, kad kiekviena specialiuosius įpareigojimus vykdanči VVI turėtų apskaitos politiką, kuri leistų tinkamai atskirti įmonių vykdomos komercinės veiklos finansinius rezultatus nuo iš specialiųjų įpareigojimų veiklos gautų finansinių rezultatų, VVI vykdomų specialiųjų įpareigojimų sąraše esantys VVI specialieji įpareigojimai atitiktų reikšmingumo kriterijus ir būtų aktualūs bei vykdomi.

Dalykinio vertimo išvada:

- atkreiptinas dėmesys, kad Protokolo projekte suformuotas pavedimas dėl VVI specialiųjų įpareigojimų ir vykdomos komercinės veiklos apskaitos atskyrimo kartojasi jau eilę metų. Atsižvelgiant į tai, kad duoti pavedimai yra nevykdomi, siūlytume tikslinti teikiamo protokolinio sprendimo projektą, formuluojant pavedimą ne visoms valstybę atstovaujančioms institucijoms, o tik toms valstybę atstovaujančioms institucijoms, kurių valdomos įmonės iki šiol neįvykdė ankstesniais protokoliniiais sprendimais duotų pavedimų, nurodant protokolinio sprendimo projekte ir konkrečią VVI bei terminą iki kurio turi būti atskirta specialiųjų įpareigojimų ir vykdomos komercinės veiklos apskaita;

- atsižvelgiant į tai, kad VŠĮ VKC 2023 m. birželio 29 d. viešai pristatė VVI veiklos rezultatus už 2022 metus, siūlytume Ekonomikos ir inovacijų ministerijai įvertinti galimybę keisti Valstybės valdomų įmonių veiklos skaidrumo užtikrinimo gairių aprašą, paankstinant apibendrinančios metinės VVI veiklos ataskaitos pristatymo Vyriausybei terminą (dabar numatyta - iki rugsėjo 15 dienos).

Siūlytina klausimą aptarti tarpinstituciniame pasitarime prieš teikiant Vyriausybės pasitarimui.

Patarėjas

Saulius Gaigalas

Saulius Gaigalas, tel. +37052098789; +37065842722, el. p. saulius.gaigalas@lrv.lt